

ילקוט שיעורים

מסכת בבא בתרא

פרק יש נוחלין

דף קכ"ג ע"ב

בענין הניח להם אביהם פרה מושכרת

הוא על ההשתמשות בחפץ למשך ימי השכירות הוא על ההשתמשות בחפץ למשך ימי השכירות ולהכי שכר שבחיי האב חשיב מלוה ושלאחר מיתה לא חשיב מלוה דאז הוא מתחייב, ולכאורה יש להוכיח כן אף מדברי התוס' (ד"ה היתה מושכרת ומושכרת ביד אחרים) דהק' מעובד לזה יום ולזה יומים דחזינן דככור נוטל פ"ש בעבד ודימה זאת לתשלום שכירות ומוכח נמי דהתשלום הוא על השימוש דהא איירי לאחר מיתה.

אולם בקונטרס הספיקות (כלל ז' סי' ה') כת' דבשכירות קרקע ומטלטלין התשלום הוא על הקנין שמקנה לו את ההשתמשות, לזמן השכירות אך אי"ז על עצם ההשתמשות, ולפי"ז אף השכר שלאחר מיתה חשיב מלוה כיון דכבר נתחייב ע"י קנין, והא דאיכא מ"ד דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף דלכאו' מוכח מיניה דהתשלום הוא על ההשתמשות היינו דוקא בשכירות פועל שיכול לחזור בו אפי' לחצי היום וא"כ לא שייך קנין בתחילה ולכך משלם כל רגע ורגע על ההשתמשות, אך בשכירות קרקע ומטלטלין דלא מצי הדר

הניח להם אביהם פרה מושכרת ומושכרת וילדה בכור נוטל פ"ש. בר' יונה פי' דילדה קאי נמי אמושכרת ומושכרת. אך הקצוה"ח (סי' רע"ח ס"ק ב') הוכיח מהרשב"ם (לקמן קכ"ד ע"א, ד"ה אף מושכרת) דבמושכרת ומושכרת הנידון הוא על שכר החכירות והשכירות ולא על הולד, דכתב הרשב"ם דאיצטריך למיתני נמי דינא דהיתה מושכרת דאל"ה סד"א דהוי ראוי ולא הוי מוחזק ולא חשיב שבחא דממילא דהא בא ע"י בנ"א דחורשין בה ועובדין בה, עכ"ד, ואי נימא דס"ל כר' יונה דהנידון הוא על הולד א"כ אמאי הוה ע"י שבנ"א חורשים בה ועובדין בה, אע"כ דס"ל דהנידון הוא על השכר וזה בא ע"י חרישה ועבודה.

ורבינו יונה שם כתב עוד דנהי דהכא איירי בולד מ"מ ה"ה בשכר נוטל פי שנים דלרבי חשיב מוחזק ולא ראוי כיון דהוי שבחא דממילא כבילדה אלא דכל זה הוה בשכר דלאחר מיתת אבוהון דלפני מיתת אבוהון הוי מלווה ואיכא למ"ד (לקמן קכ"ד ע"ב) דאף רבנן מודו ומבואר מדבריו דהתשלום שכירות

ביה שפיר שייך למימר דהתשלום הוא על הקנין.

והוכיח כן מתשובות הרשב"א (ח"א סי' אלף כ"ח, מובא בב"י חו"מ סי' שי"ב) שכ' דאם השכיר חפץ ל"ב חודש ובתוך הי"ב חודש מת השוכר חייב בנו לשלם את שאר חודשי השכירות, כיון דכבר נתחייב בו השוכר בתחילה, וחזינן דהתשלום הוא על הקנין ולכך נתחייב בתחילה על כל הי"ב חודש, דאי נימא כשיטת הרבינו יונה דהתשלום הוא על עצם ההשתמשות א"כ, אכתי איך מתחייב על הזמן שאינו משתמש, ואמאי אין הבן יכול להפסיק את השכירות, אולם יעויין בתשובות הרשב"א המיוחסות להרמב"ן (ח"ז סימן רכ"ג) דמוכח כר"י דהתשלום הוא על עצם השימוש, דכ' שם לגבי רבית דאינו מתחייב משעה ראשונה אלא כל שעה ושעה הרי הוא מתחייב משום דישנו לשכירות מתחילה ועד סוף, ומלוה הוי שכירות מטלטלין ולא שכירות פועל ואפ"ה כת' הרשב"א דמתחייב על השימוש, ולכאורה יש להק' בדברי הרשב"א דמחד כתב דישנה לשכירות ומאידך דאינו לשכירות (ויעויין בשעורי ר' שמואל דהק' כן).

ובקובץ הערות (סי' נ"ג אות י"א) דחה ראיית הקונטרס הספיקות מהרשב"א, דהא ברשב"א שם כתב להדיא דשייך ביה דינא דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף והיינו משום דהתשלום הוא על השימוש, וא"כ אמאי כת' הרשב"א דכבר נתחייב בתחילה ואין הבן רשאי לחזור בו.

ובשיעורי ר' שמואל (אות מ"א) הק' לשיטת הקונטרס הספיקות מהא דאיתא בערכין (דף כ"א ע"א) דהמשכיר יכול להקדיש את הבית שהשכיר, והשוכר יעלה שכר להקדש ולא למשכיר, דבשלמא אי נימא כהרבינו יונה דהתשלום הוא על ההשתמשות אתי שפיר דהבית שייך להקדש ומשתמש בשל הקדש ולכך מעלה שכר להקדש ולא למשכיר, ההשתמשות בחפץ א"כ אין המשכיר יכול להקדישו ואמאי מעלה שכר להקדש ולא למשכיר, ונשאר בצ"ע, אולם בקובץ הערות (סי' נ"ג אות א') ביאר דאף דאית ליה קנין פירות יכול המשכיר להקדיש כיוון דקיימ"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, ולפי"ז מיושב שפיר דאף שקנה את ההשתמשות יכול המשכיר להקדיש, ואכן טעמיה בעי אמאי באמת יכול להקדיש, וצ"ב.

ובשיטת רבינו יונה יש להק' דאי התשלום הוא על השימוש, אמאי אינו יכול לחזור בו, ואין לומר דקנאו דא"כ אמאי אמרינן דבעי לשלומי על כל השתמשות והשתמשות עליה, וכן מוכח מתוד"ה היתה שכ' דלקמן מוקי לה כרבי, ולהרמב"ם למסקנא אי"ז כרבי אלא כרבנן וכמשנ"ת לעיל, (ויעוי"ש בטור שכת' עוד דאף בפטומה אינו נוטל פי שנים, ויש להק' מ"ש מדיקלא ואלים דכיון דהוי שבח בגוף הפרה מודו רבנן (כדלקמן קכ"ד ע"א) ועי"ש בפרישה) ויעו"ע בנתיח"מ שם מש"כ לתרץ בזה בב' אופנים.